

ŠKRABEC, Simona: *Una pàtria prestada. Lectures de fragilitat en la literatura catalana*, València: Universitat de València, 2017; «Assaig», 46.

JAUME SUBIRANA ORTÍN
 Universitat Oberta de Catalunya
 jsubirana@uoc.edu

Una pàtria prestada és el tercer llibre d'assaig que publica en català la filòloga i traductora Simona Škrabec (Ljubljana, 1968), doctora en Literatura Comparada, després de *L'estirp de la solitud* (2002, guardonat amb el Premi Josep Carner de Teoria literària) i de *L'atzar de la lluita. El concepte d'Europa central al segle XX* (2005). D'acord amb el subtítol del llibre que ara ressenyem, «Lectures de fragilitat en la literatura catalana», la matèria d'anàlisi del volum és una tria de literatura (contemporània) destacada en la nostra llengua, i el punt de vista escollit és el de la recerca de la força o l'absència de força, d'una suposada fragilitat, en aquest material. Škrabec no és pas una nouvinguda a la literatura catalana, ni parla per parlar: l'assagista és membre destacada del PEN Català (en aquests moments presideix a més el Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Internacional), va ser durant anys la impulsora i responsable de la revista digital *Visat* de literatura i traducció (<www.visat.cat>), és professora col·laboradora de la Universitat Oberta de Catalunya en assignatures de narrativa i traducció i és una incansable promotora de la literatura eslovena (i, més amplament, de l'Europa Central) als territoris de parla catalana, i viceversa. Com a traductora, Škrabec ha signat les versions a l'eslovè d'un grapat d'autors catalans contemporanis (entre els quals Cabré, Calders, Moncada, Rodoreda i altres que retrobem en aquestes pàgines), i també de l'eslovè i el serbi i el croat tant al català com al castellà. Amb Arnau Pons, a més, va coordinar un projecte editorial al qual algun dia caldrà fer justícia: *Carrers de frontera* (dos volums, 2007 i 2008), sobre les relacions entre les cultures alemanya i catalana, publicat amb motiu de la invitació de la cultura catalana a la Fira Internacional del Llibre de Frankfurt l'any 2007. Enllà de l'exotisme d'una estrangera que escriu en català (exotisme que algun dia, potser, amb sort, serem capaços de trasmutar en reflexió serena sobre orígens, llengües i identitats en el món cultural i artístic actual), Škrabec és de fet una de les principals pensadores (en el sentit informat, reflexiu i comparatiu del terme) sobre la cultura literària catalana actual, a través d'un reguitzell de conferències, ressenyes (a *L'Avenç*, a l'*Ara Llegim* i en revistes especialitzades) i com a membre del consell de redacció de la revista de pensament *L'Espill*. Perquè del que es tracta, en la trajectòria de l'autora i en el llibre que comentem, és de pensar la literatura i pensar a partir de la literatura: a això es dedica Škrabec. I la intenció és fer-ho amb referents literaris (obres llegides) internacionals, a més dels catalans, i amb una significativa base teòrica que permet enfil·lar les obres motiu d'anàlisi en una perspectiva de pensament o reflexió que va més enllà del que durant dècades va ser una certa concepció autàrquica de la filologia catalana.

Algú ha dit que el lector més atent d'un text literari, per damunt fins i tot de l'autor (de molts autors, si més no), és el seu traductor. Aquest llibre en dona prova quan ens endinsem en les consideracions de Škrabec sobre llibres i escriptors que ha traduït a l'eslovè, com ara Calders, Ferrater, Moncada o Cabré. Els deu assaigs llargs aplegats a *Una pàtria prestada...* estan dedicats a Joan Maragall («L'escut brillant de l'èpica»); al món narratiu de Pere Calders («Les possibilitats perdudes»); a Joan Fuster, l'universalisme i la traducció («Intoxicats amb la il·lusió»); a Mercè Rodoreda («Què hi ha darrere les flors?»), la novel·la històrica contemporània, *Quanta, quanta guerra...* i *La mort i la primavera* («Quan l'espai esdevé temps»); a la poesia de Gabriel Ferrater («Un poeta 'intolerable'?»), que conté el reconeixement explícit per la forma en què l'autora entrà en contacte amb el poeta —compartida amb qui signa aquestes línies—: en un curs de teoria de la literatura de la professora Dolors Oller); a Vicent Andrés Estellés, la seva traducció i les antologies de poesia catalana traduïda («El missatge en una ampolla»); a una esplèndida i detallada anàlisi de *Camí de sirga* («El camí que no es pot recórrer a peu») provinent del pròleg a l'edició eslovena del llibre, i a la poètica de Jesús Moncada; a *L'ombra de l'eunuc* (1996, també traducció seva a l'eslovè) i la novel·lística de Jaume Cabré («L'idealisme sota la lupa»), i, finalment, a una peça de Sergi Belbel (*Mòbil*, de 2006) amb una llarga derivada sobre les possibilitats actuals de representar i explicar el real amb excursions a Thomas Bernhard, Quim Monzó, Josep M. Benet i Jornet, Jorge Luis Borges i Gaston Bachelard («El perquè de tot plegat»). Així doncs, tenim Maragall, Calders, Fuster, Rodoreda, Ferrater, Andrés Estellés, Moncada, Cabré, Belbel, Benet i Jornet i Monzó: hom no pot negar a l'autora el bon gust (i la bona vista) a l'hora d'establir l'espina dors de la qual basteix la seva anàlisi i els seus raonaments sobre la literatura catalana moderna (és a dir, contemporània).

Una pàtria prestada. Lectures de fragilitat en la literatura catalana és un llibre fet a partir de textos prèviament publicats, substancialment revisats per a la seva edició aplegada com a volum. Aquesta és una vella discussió que segurament no té solució diàfana. Qui signa aquestes notes és un ferm defensor de l'assaig que es va fent i refent, que millora i guanya densitat amb el temps, amb les versions i amb el contrast amb altres idees i persones (en congressos, ressenyes, grups de recerca, discussions de tota mena): això és el que tenim aquí entre mans. Potser val la pena, doncs, aprofitar per fer un reconeixement a capçaleres com *Els Marges*, *L'Avenç* o *L'Espill* que permeten, en temps ben poc amables per a l'especulació i l'assaig humanístics, mantenir espais perquè la literatura catalana pugui ser objecte d'anàlisi i de comparança, d'especulació i d'il·lació. En aquest sentit, caldria fer extensiu l'agraïment i l'homenatge a una col·lecció com «Assaig» de les Publicacions de la Universitat de València,¹ que en els darrers anys ha publicat

1. Parlant de l'editor, com a lectors hi ha un únic retret a fer-li pel que fa a aquest llibre: la manca d'índex final de noms, un afegit molt pertinent en títols que analitzen i contrasten entre si molts autors i obres, com és el cas d'aquest.

llibres d'una llista de noms (Joan Garí, Lluís Quintana, Josep Piera, Enric Balaguer, Xavier Pla, Enric Bou, Antoni Martí Monterde, Enric Sòria, Vicent Alonso...) que representen de forma excel·lent l'assagisme literari culte del país.

L'autora obre el pròleg del llibre rememorant una passejada estival per la dolina de Ribnica, al territori de l'ós eslovè, i en cert moment, caminant per camps i parcel·les, per pobles i camins, comenta l'existència d'«unes regles estrictes de convivència en aquest mosaic de clapes verdes i groguenques, però cap prohibició expressa» i es pregunta com ens relacionem amb l'entorn que ens acull: això mateix podríem dir que fa el llibre, traslladat a l'anàlisi de la literatura. Tot i que sigui cert, com afirma Simona Škrabec al pròleg d'*Una pàtria prestada...*, que la vida (i la literatura, hi afegiria) se'ns presenta fragmentada i inconnexa, llibres com aquest malden per connectar fragments significatius, per ajudar-nos a fer sentit d'allò llegit. Benvinguts siguin.

VENY-MESQUIDA, Joan R.: *Criticar el text. Per a una metodologia de l'aparat crític d'autor*, Lleida: Aula Màrius Torres i Pagès editors, 2015.

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya, Estudis d'Arts i Humanitats
 jcampsar@uoc.edu

Al llarg de les darreres dècades la crítica textual catalana ha experimentat un notable auge tant pel que fa referència a les edicions —a tall de mostra podem esmentar la publicació de bona part de l'obra de Ramon Llull, Francesc Fontanella, Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Josep Carner o Salvador Espriu— com pels articles i llibres que reflexionen sobre l'ofici d'editar i que tenen el seu millor exponent en el manual *Models i criteris de l'edició de textos* (2015), coordinat per Víctor Martínez-Gil. Sens dubte, un dels noms de referència en aquest àmbit de la filologia és Joan Ramon Veny-Mesquida, qui conjumina la faceta d'editor, en tant que és autor de sòlides edicions crítiques: *Cementiri de Sinera. Les hores. Mrs. Death*, de Salvador Espriu (2003), *Diari 1918*, de J. V. Foix (2004), o *Preceptiva poètica*, d'Antoni Febrer i Cardona (2008); i la d'estudiós, ja que ha signat articles en què planteja interessants qüestions filològiques i textuals: «La revisió de la pròpia obra en els escriptors contemporanis: notes per a una tipologia de motius» (*Estudis Romànics*, 26, 2004), «La tradició oral en la crítica filològica de textos literaris contemporanis: el cas de J. V. Foix» (*Miscel·lània Joan Veny*, volum 7, 2005) o «Variants d'autor: una tipologia de tipologies» (*Som per mirar*, volum II, 2014). Veny, a més, va formar part, des de la direcció de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida, del Comitè Organitzador del I Congrés Internacional sobre Crítica Filològica i Ecdòtica celebrat el 2012, les actes del qual es publicaren l'any següent amb el títol *La*